

Even uw aandacht...

Deze 'smaakmaker' laat u toe kennis te maken met dit werk.

Dit tekstfragment mag niet gebruikt worden voor opvoering. Het mag niet worden gedownload, afgedrukt of verder verspreid.

Indien deze smaakmaker u bevalt, raden we u aan het volledige toneelstuk te ontlenu en te lezen voor u tot de aankoop van boekjes voor opvoering beslist.

Veel leesplezier!

DE ZANZIBAR

tragikomedie in twee bedrijven

door

Peter Hoeksema

Toneelfonds J. Janssens – Antwerpen
1998
Nr.2537

OPVOERINGSRECHT

Het opvoeringsrecht wordt verkregen na aankoop van tenminste TIEN tekstboekjes bij de uitgever en na betaling van de verschuldigde auteursrechten aan:

Toneelfonds J. Janssens bvba
Te Boelaerlei 107
2140 Borgerhout Antwerpen

Bij aankoop van het verplicht aantal boekjes krijgt men van de uitgever een formulier "aanvraag tot opvoering". Op dit formulier moet men plaats en datum(s) van opvoering invullen; het moet minstens drie weken voor de opvoering(en) naar Toneelfonds J. Janssens bvba worden gestuurd.

Enkele dagen voor de opvoeringen ontvangt u dan van hen de factuur voor te betalen auteurs- en/of vertaalrechten

Men is volgens de Auteurswet strafbaar als men gebruik maakt van gekregen, gehuurde, geleende of gekopieerde boekjes.

Wanneer men niet voldoet aan de hier opgesomde voorwaarden, worden de geldende auteursrechten met 100% verhoogd.

Voor Nederland wende men zich tot:

I.B.V.A "Holland"
Postbus 363
1800 AJ Alkmaar.

© Toneelfonds J. Janssens/Peter Hoeksema

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

rolverdeling:

Metten, een kroegbaas Sacco van der Made
Ninke, zijn vrouw Emmy Lopes Dias
John, hun schoonzoon Guido Jonckers
Mikke, zijn vrouw Maria Stiegelis
Eendewei, een straatveger Herman Frank
Van Santen, een straatveger Reinier Heidemann
Jopie, een glazenwasser Kees van Lier
Gerda, een uitgaande vrouw Nanni Vermeer
Bertus, een orgeldraaier Wim van den Heuvel
Meneer Koning, een chef Wim van Rooij

ZANZIBAR is een koraaleiland in de Indische Oceaan. Het ligt veertig kilometer ten oosten van Midden-Afrika en is overdekt met rode aarde. Het eiland werd overheerst door en kreeg te kampen met de Arabieren, de Portugezen, de Perzen, de Nederlanders, de Duitsers en de Engelsen. De naam is een verbastering van Zendjbar en betekent: 'Land der Zwarten'.

DE ZANZIBAR is een buurtcafé dat niet verdwijnen mag. Het ligt aan het eind van de straat en is overdekt met gruis en stof. Het café wordt bezocht door en heeft te kampen met de vaste klanten, de toevallige passanten, het werkvolk, de dames, de heren en de jongelui. De naam is afgeleid van het eiland en het ligt aan het braakliggende Zwarte Landje.

GEEN SPROOKJE VOORAF

Niet zo erg lang geleden riep een modale werknemer van middelbare leeftijd in zijn stamcafé, na het nuttigen van een paar borrels, dat hij er een eind aan zou maken als die pleurislijders hem óók zouden ontslaan, waarop de kastelein antwoordde, dat als hij dat zou doen hij hem persoonlijk dood zou schieten.

Een paar weken later had de werknemer zich aan zijn verhuisbalk verhangen omdat hij werkloos was geworden en stond de kroegbaas dronken voor het loket zijn w.w.-briefje in te vullen omdat zijn café door bulldozers omver geschoven was. Tegenwoordig loopt hij zwalkend door de straten van de stad, zwaaiend met een ongeladen alarmpistool, een ieder die het horen wil toeroepend: ik schiet ze allemaal overhoop, die hele tyfusbende...

Maar wie luistert er?

Vandaag of morgen schiet hij echt...

Gaan dan de oortjes pas open? Een paar dan?

A.u.b.

P.H.

Plaats van handeling:

Het buurtcafé "de Zanzibar": gelegen aan 't Zwarte Land, een min of meer "gemoderniseerd" ouderwets etablissement, geen bruin café dus, maar zo'n echte stedse keilewinkel, met gecapitonneerde bar en dito krukken, een spiegel met likeurtjes en andere dranken in honder kleuren ervoor en behangen met duizend en één reclame toestanden. Er is een fruitautomaat, een juke-box, een flipperkast en zo'n continu in bedrijf zijnd televisie-tennis-spel. Op een in het oog vallende plaats is de prijzenkast van de voetbalclub FC Zwanevang gemonteerd. Voor de bar bevinden zich een aantal ronde en vierkante tafeltjes, keurig gedekt met aftandse "perzen", bierviltjes en asbakken, waaromheen keurige stoeltjes.

Enzovoorts.

Het geheel ademt de sfeer die men altijd weer tegenkomt in die aparte buurtkroegen, die het centrum vormen van wat nog aan leven resteert in de talloze kankergezwellen die elke nederlandse stad rijk is.

Kortom, een lach en een traan, zo reëel als de pest!

Ruim voor de voorstelling is het theater gevuld met ordinaire café-muziek, de sfeer wordt dan al bepaald. Zo gaat het in de pauze, zo gaat het na afloop.

Vanaf een kwartier voor aanvang van de voorstelling is café "de Zanzibar" in volle gang, d.w.z.: er worden glazen gespoeld, er wordt een borreltje en een pilsje besteld, er wordt gedronken, er wordt geflipperd, er wordt ge-juke-boxed, er wordt gehangen, er wordt gepraat, kortom er wordt van alles gedaan wat zo'n café normaal draaiende houdt; het televisie-tennis-spel (t.t.s.) wordt dus niet gespeeld hoewel het wel aanstaat en de godganselijke voorstelling door blijft bestaan.

Eén en ander wil nog niet zeggen dat er ook goede zaken gedaan worden, maar er heerst een gemoedelijke, ontspannen sfeer: niks aan de hand!

EERSTE BEDRIJF

(Als de voorstelling begint is het de kastelein die daar het sein toe geeft, door eenvoudigweg enige malen "TIJD VOOR DE LAATSTE RONDE!" te roepen, het licht ongemakkelijk voor zijn cliënten te draaien en vervolgens één voor één zijn klanten zijn café uit te krijgen. Dit gebruikelijke ritueel mag hooguit vijf minuten in beslag nemen, tenzij de dames en heren acteurs daar een fantastische improvisatie op weten te creëren, dan mag het natuurlijk wat langer, allicht.

Als de kastelein Metten zijn laatste klant heeft weggewerkt, sluit hij de BUITENDEUR af, trekt het rolgordijn ervoor en doet het licht in zijn zaak uit. De voorstelling kan nu echt beginnen)

In stilte vindt de handeling van de dagelijkse sluitingsbeslommeringen plaats. Vervolgens schenkt de kasteleinsvrouw Ninke haar man een borrel in en gaat af.

METTEN:

...

(Hij werkt z'n glaasje in één slok weg, zet het neer, dooft z'n sigaret, gaat zitten, doet z'n sloffen uit en legt z'n benen op het tafeltje. Hij legt z'n handen op z'n buik en zucht)

...

Het is treurig!

...

"Niet zeuren, Pa!" (Hij imiteert duidelijk iemand)

...

Wie zeurt krijgt een beurt! (Zijn eigen stem weer)

...

Een beetje lastig zitten wezen!

...

(Hij zucht opnieuw)

...

(PAUZE)

...

(Uit de binnendeur waar met keurige letters "PRIVAAT" op geschilderd staat en waarachter juist een TOILET IS DOOR-GETROKKEN, komt NINKE terug. Ze ziet haar man zitten, en gaat op hem af, tot ze vlak bij hem is. Ze kijkt naar zijn zachtjes op zijn buik bewegende handen)

NINKE: Slaap je?

...

METTEN: Bijna.

NINKE: Dan is het goed.

METTEN: Ja.

...

Heb je je poeiers ingenomen?

NINKE: Ja.

METTEN: Wordt 't al minder?

NINKE: Ietsjes.

METTEN: Dan is het goed.

NINKE: Ja.

...

(Ze gaat in een andere stoel aan het zelfde tafeltje naast hem zitten, kijkt rond, dan naar haar man, glimlacht flauwtjes, sluit haar ogen en zakt weg in haar stoel)

...

(METTEN zucht)

...

NINKE: Is er iets?

METTEN: Ik word oud.

NINKE: In de vijftig. Dat is toch niet oud.

METTEN: Ik zit in mezelf te lullen...

Mensen die in zichzelf zitten te lullen worden oud.

NINKE: Ach, je kletst maar wat.

METTEN: Net wat je zegt.

...

NINKE: Kan je niet slapen?

METTEN: Ik weet 't niet.

NINKE: Kan ik iets voor je doen?

METTEN: Nee.

...

Ja.

NINKE: Wat?

METTEN: Een paar sokken voor me breien.

...

NINKE: Waarom?

METTEN: Omdat ik kouwe poten heb. Daarom.

...

Nee.

...

Als je aan het breien bent slaap ik voor ik er erg in heb.

...

Daarom.

NINKE: Ik krijg er hoofdpijn van.

METTEN: Natuurlijk. (Hij maakt een excuserend gebaar)

...

Wanneer komen de kinderen thuis?

NINKE: Ze zouden met de laatste bus komen.

Ik hoop dat ze het een beetje leuk hebben gehad.

METTEN: Dat ze flink plezier hebben gemaakt.

NINKE: Vast wel.

METTEN: Dat ze goed lol hebben getrapt.

NINKE: In haar toestand?

METTEN: Ik bedoel, als ze het er maar goed van genomen hebben.

NINKE: Zoals wij, vroeger.

...

METTEN: Hoe laat is het nu?

NINKE: Laat.

...

(Ze kijkt op haar horloge)

...

Bijna kwart over.

...

METTEN: Tja.

...

(PAUZE)

...

Kan jij ook al die mensen zien zitten?

NINKE: Wat?

METTEN: Al die mensen die een avondje uit zijn, gezellig bij mekaar. Zie je ze voor je?

NINKE: Waar?

METTEN: Daar... overal... hier... (Maakt een vaag gebaar naar zijn hoofd)

...

Als ik m'n ogen dicht doe kan ik al die mensen zien zitten...

En als ik m'n ogen hard dichtknijp zie ik er nog een feestverlichting bij ook...

...

NINKE: Ja, ja... ik begrijp wat je bedoelt.

METTEN: ...

(Hij zucht) Ach ja, ik zou het wel weten.

...

Het is treurig.

NINKE: Weet je nog hoe het er hier uitzag, toen we hier kwamen?

METTEN: Eén grote klerezooi!

NINKE: Nou, daar heb jij toch maar mooi een café van gemaakt!

METTEN: Wij... wij samen... met de kinderen... en met het geld van de brouwerij.

NINKE: We hebben toch een bestaan opgebouwd, die laatste tien-vijftien jaar... we leven toch... dat heb je hem toch geflikt... toch!

METTEN: En ik heb het nog met plezier gedaan ook.

...

(Ze hebben nu beide hun ogen gesloten, zijn vredig in hun stoel weggezakt)

...

Proost.

NINKE: Gezondheid.

METTEN: Jij zegt het.

NINKE: Ja.

...

(Stilte)

...

(De intense rust wordt verstoord door de kinderen die het café via de buitendeur komen binnenstormen. JOHN draagt MIKKE, die duidelijk in verwachting is, op zijn armen de zaak binnen. Mikke heeft de sleutel in haar hand en doet ook weer de deur op slot)

MIKKE: Eén-en-twintig, twee-en-twintig, op en neer...
andere hand want ik kan niet meer!

...

(Als ze de ouders ontwaren proberen ze plotseling zo zacht mogelijk te doen, maar ze zijn nauwelijks in staat hun plezier te onderdrukken. John is een tikje aangeschoten en daardoor misschien iets doortastender dan in zijn normale doen. Mikke speelt een beetje baldadigheid).

...

JOHN: Ssst... ze slapen.

MIKKE: Slapies doen... slapies doen...

JOHN: Ssst... niet zo hard.

(Hij zet zijn vrouw op de grond)

MIKKE: (Zingt en danst voorzichtig)

Slaap kindje, slaap,, daar buiten loopt een schaap.

JOHN: (Maakt orang-oetang bewegingen, tong tussen lip en onderkaak, vuisten in de oksels, het bekende werk)

En je vader is de aap!

...

(Ze vallen elkaar onderdrukt gierend in de armen. Het lachen verstomt, ze kijken elkaar aan, omhelzen elkaar en raken verstrikt in een lange innige kus)

...

METTEN: (Doet één oog open en kijkt naar zijn vrouw, die vervolgens ook naar hem kijkt. Een gevoel van tevredenheid maakt zich van hen meester)

...
Maar dat is smullen!

NINKE: Hè, vader!

...
(John en Mikke schrikken uit hun omhelzing)

JOHN: Oh... hé... we dachten dat jullie sliepen.

METTEN: Ja, ja, dat kan je mooi denken... m'n eigen dochter een beetje staan pakken hè, meneer de hofleverancier, ons een beetje staan pesten, kan je wel, of je nog niet genoeg hebt aangericht... groenzoeter!

NINKE: Toe nou, vader!

MIKKE: Dag moekiel! (Ze kust haar moeder)

METTEN: En ik dan?

JOHN: Dag poekie! (Hij kust z'n schoonvader op het voorhoofd)

METTEN: Ga je weg, vuile hagenaar!

JOHN: Dag moesie! (Hij kust zijn schoonmoeder)

NINKE: Dag jongen!

MIKKE: Dag poesie! (Ze kust haar vader)

METTEN: Dag kindje! (Hij legt z'n hand op haar buik)
Dag prinsje!

...
NINKE: Hebben jullie het leuk gehad?

JOHN: Leuk? Niks leuk!

NINKE: Waarom niet?

JOHN: We hebben de hele zaak op stelten gezet.
Zó, dat het niet leuk meer was!

NINKE: Ach jij, pestkop!

METTEN: Hoor hem! Seth Gaaikema!

...

- MIKKE: John heeft eerst gebiljard met Freddie en hebben Hanneke en ik bijgepraat en de leesportefeuille doorgebladerd en toen zijn we naar de film geweest, een ouwe met Sinatra want dat wouen de jongens, was eigenlijk best nog spannend, hè John?
- JOHN: Ging wel.
- MIKKE: Oh, nou... ik vond hem best spannend... en toen zijn we gaan kegelen...
- JOHN: Bowlen!
- MIKKE: Toen zij we gaan BOWLEN... en John heeft alles gewonnen!
- METTEN: En toen heb jij alles weer verloren met kaarten!
- ...
- MIKKE: Hoe weet jij dat?
- METTEN: Zo gaat het toch altijd.
- JOHN: Zo gaat dat.
- NINKE: Ja kinderen.
- ...
- (Stilte)
- ...
- Willen jullie nog iets?
- JOHN: Naar bed, naar bed zei duimelot!
- METTEN: Zei John van de gestampde pot!
- ...
- (Stilte)
- ...
- NINKE: Nou, dan ga ik maar...
(ze staat op)
Als ik toch niks meer voor jullie kan betekenen, ga ik ook maar naar bed.
M'n poeiers beginnen te werken en het is morgen weer vroeg dag.
- ...
- Welterusten allemaal.
- JOHN: Weltrusten.
- MIKKE: Weltrusten.

NINKE: Weltrusten.

...

Kom je, vader?

...

METTEN: Weltrusten.

...

Ga maar vast... ik kom zo.

...

(NINKE verlaat de zaak. stilte)

...

Ja, ik ga ook maar naar bed, ik ben toch maar tot last.

...

(Hij kijkt om zich heen, dan naar boven)

...

Het is treurig...

MIKKE: Je moet niet zo zeuren, Pa.

METTEN: (Hij imiteert haar) "Je moet niet zo zeuren, Pa".

JOHN: Wie zeurt...

MIKKE: Krijgt een beurt!

METTEN: Ik heb koppijn.

MIKKE: Ga dan naar bed.

METTEN: Ja. (Hij maakt geen aanstalten)

MIKKE: Ga dan!

METTEN: Ja. (Hij blijft onbeweeglijk zitten)

MIKKE: Dan moet je het zelf weten.

METTEN: Ja.

...

(MIKKE heeft JOHN inmiddels een borreltje ingeschonken. Ze gaat hier en daar wat opruimen en poetst wat klein glaswerk. Het balletje van het t.t.s. zoekt onverdroten z'n weg. JOHN steekt een sigaretje op)

JOHN: Jij nog 'n proppie, Pa?

METTEN: Ja, jongen, geef mij nog maar een afzakkertje.

...

(John schenkt hem in en gaat naast hem zitten)

...

JOHN: Proost, Pa!

METTEN: Gezondheid, jongen!

...

(Ze drinken)

...

JOHN: Moet jij nog een spatje, Mikke?

MIKKE: Nee... ik red mezelf wel... Santé!

...

(Ze schenkt zich een glaasje "mussegeel" ook wel advocaat genaamd in en begint het langzaam uit te lepelen)

...

METTEN: Ja... weet je... is ze weg?... ja ze is weg... weet je... ik... ik werkte op de meubelfabriek toen... en ik kreeg dat grote kerstpakket... ik was zo trots als een aap... dat was het grootste kerstpakket dat ik ooit gehad had... kan jij je dat voorstellen... dat pakket was groter dan dat van de hoogste onderbazen... zo trots als ik was... zó'n loeres van een kerstpakket... ik heb het zo voor m'n buik uit naar huis gedragen, iedereen die het zag mocht het zien... zó voor me uit en ik heb het midden in de keuken op tafel gezet... je schoonmoeder zat de piepers te jassen... ik schuif zo die krant met schillen en al opzij en ik plant zo die grote kartonnen doos vlak voor d'r snufferd. Hier is de kerstman, zeg ik, met een presentje en de complimenten van de baas, zeg ik. Had je d'r ogen moeten zien... en ze kleurde man, tot achter d'r oren! Net een indiaan!... Voor jou, zeg ik, van de grote kerstbaas... asteblijf! Het grootste kerstpakket van de wereld, met een lint... Jézus wat was ik trots. Je schoonmoeder trekt dat lint los, ze stond te beven als een wolk engelenhaar, ik zeg hup, niet van dat benauwde, ik scheur het plakband met het aardappelmesje zo in de lengte dwars door de midden en hats die doos springt open... en in die prachtige doos van pandora... mensen nog an toe... wijn, blikkies, fruit, vis, vlees... de hele santekraam, alles zat er in, tot bonbons toe, alles... we konden onze ogen niet geloven... en d'r zat ook nog een brief bij, niet zomaar een briefje, nee een echte grote brief van de directie... met stempel en

handtekening en al... dat ik na de kerst niet meer hoefde terug te komen... reorganisatie... weet ik veel... ik kon 't niet meer lezen... m'n ogen zwommen... kan je je dat voorstellen, zo'n waas... weet je... als je je ontslagbrief met zo'n kerstpakket krijgt, dan denk je toch... wat willen ze nou... een meubelmaker... een vakman als ik, zo maar op straat... eerlijk, ik weet het niet... ik wist het niet meer... ik weet het nog steeds niet...

...

(Stilte)

...

(John en Mikke hebben het verhaal min of meer gelaten aan-gehoord, het is duidelijk dat het niet de eerste keer is)

...

MIKKE: Ja, we weten het Pa.

METTEN: Ik weet het niet..., ik weet het niet...

...

MIKKE: Ga nou maar naar bed.

METTEN: Je moeder heeft niet eens gehuild, ik nog wel, maar zij niet eens...

MIKKE: Kom nou maar.

METTEN: Ja, ik kom... èh, die koppijn... zou het aan het weer liggen, iets in de lucht... ik zal zo'n poeier van je moeder moeten nemen, misschien helpt het...

...

Of niet.

...

Of wel.

...

(Hij staat op)

JOHN: Misschien, Weltrusten, Pa... slaap ze.

METTEN: Weltrusten, jongen, weltrusten.

MIKKE: Kruip maar lekker onder de wol.

METTEN: Ja.

MIKKE: Slaap lekker.